

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Neprijetnosti ob vožnji v Ameriko.

(Dalje.)

Prehodili smo več ulic, naposled smo obstali pri „zlatem angelu“. Kazalo se je vse tako, da smo prišli v zloglasno hišo. Zapodili so nas po stopnicah v gorenje nadstropje. Ob stranéh so bili nastavljeni neki zoprni ljudje, med njimi je bil tudi naš gostilnik, rodом Nemec. Ti nastavljeni možaki so nas obsuli z najpodlejšimi besedami, mene se je lotil gostilnik na najnesramnejši način. Ali jaz sem mu založila eno po obrazu, da me je koj pustil, zato pa je jel kleti kot satan. Tudi druge deklice so se trudile na vso moč, da se ubranijo nesramnih napadov. To je tako stogotilo gostilnika in njegove tovariše, da so nas kar porinili čez prag, naj gremo kamor hočemo. „Izseljencev je uže preveč v hiši“, dejali so, „takih nesramnih deklin pa sploh ne prenočujemo“. Stale smo na ulici kot zbegane ovce, in nismo vedele, kam bi se obrnile. Kar se nam približa zelo sumljiv možak, in ponudi se, da nam hoče pokazati pošteno gostilno, v kateri bomo popolnoma varne in zadovoljne. Vodil nas je sem in tje po mestu, in naposled smo sprevidele, da nas nalašč tako vodi, da bi ne znale več nazaj. Ali tisti hip, ko nas je voditelj zagotavljal, naj se ne bojimo, naj le gremo ž njim, ker bomo vsak čas v gostilni, stopi pred nas elegantno oblečen gospod ter cmeni po francoski: „Za božjo voljo, kaj pa mislite! Ali ne veste, kamo vas hoče ta človek zvoditi? Sirote! Po vas je, če pojdete ž njim, še nekaj korakov je do tistega doma. Oni-le je!“ Voditelj naš je grdo zaklel in pobegnil.

Nemudoma sežem v žep po pismo in poprosim gospoda, naj mi pokaže pot k „zlatej kroni“. Omenil mi je na to, da smo uže daleč od zlate krone, vendar nas hoče tje peljati. Vodil nas je tudi on sem in tje po mestu še dalj časa od poprejnega voditelja. Slednjič nas je hotel peljati čez nek most, tu nas ustavita dva na videz jako častita in poštena gospoda. Zavpila sta z gromkim glasom: „Stojte!“ Potem sta jela oštevati našega voditelja, pretila sta mu, da ga hočeta aretovati, psovala sta ga s ciganom in dekliškim zapeljivcem. Voditelj jo je pobrisal pri tisti priči in se zgubil v stranske ozke ulice. Eden gospodov mi je povedal, da smo bile v pesteh znanega brezvestnika, ki z deklicami trži.

Prosila sem sedaj ta dva gospoda, naj mi vsaj ona pokažeta pot k zlati kroni. Šla sta z nami. Kmalu smo srečali moža, o katerem sta rekla spremnika naša, da je gostilnik pri „zlatem levu“. To ni elegantna gostilna, ali posebno slabega pa tudi nobeden ne vé o njej. Jaz ne bi bila šla s tem možem, ali ker je bil ves trop, s katerim sem hodila, shojen in utrujen tako, da je komaj noge naprej vlekel, ni kazalo drugo, kakor iti. Drle smo toraj za gostilnikom kot ovce k mesnici. Kmalu smo bile pri zlatem levu. To ni dobra gostilna, dejala

sem uže zunaj sama sebi, in ko smo posedle po klopih v odkazani sobi, sprevidela sem koj, da imam prav. Domačica je bila mlada, krepka žena, gladko je govorila nemški, po volji nam pa ni bila čisto nič, preveč sumljivo se je vedla.

Zvečer so mi rekli, naj grem spat. Spati bi bila morala z dvajsetimi drugimi, moškimi in ženskami, mladimi in starimi. Postelje so stale ob stenah po tri ena nad drugo. V te postelje so se spravili potniki, kakor je komu kazalo. Opazila sem, da ti ljudje niso čisto nič sramežljivi. Dolgo in milo sem prosila gostilnikove, predno so mi odkazali posebno spalnico. Odkar pametujem, nisem še videla take zadržane, nagnjusne postelje. In v taki postelji naj bi ležala in spala po tako trudapolni vožnji s Pariza v Havre! Zjutraj zgodaj sem vstala in šla doli v vežo po vode. Pa kaj mi je naredila domačica! Surovo me je zavrnila: „Še tega se manjka, da bi takim vlačugam vode dajala! Kar je prav drugim, zakaj bi ne bilo vam. Nobena še ni prašala po vodi, tudi vam je ne dam.“

Slednjič so nam naznanili, da naslednjega dné ob treh moramo priti na brod. Če se ne motim, bilo je pasažirov 700—800. To vam je bilo tiščanje, prepehavanje, šum in vpitje. Stali smo, čakali in gledali, kedaj se odpeljemo. Ko smo se uže naveličali čakanja, oznanili so nam, da ne moremo odpluti, ker je brod preobložen. Naj se vrnemo vsak v svojo gostilno in počakamo. Kako smo se pogledovali in kaj smo si mislili ob vsem tem, pač ni treba ugibati.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Pri sosedu.

Nedelja je. V Lepem dolu vračajo se ljudje po dokončani popoldanski službi božji v celih trumah domu. Sosed Ivan in France kramljata o tem in drugem prav po domače med seboj; bila sta oba tudi občinska odbornika. Ko dospeta do Ivanovega domovja, povabi ta soseda Franceta na kupico rujnega vinca ter na daljši razgovor o važnih gospodarskih stvaréh, ki se v Lepem dolu kmalu izvesti nameravajo. Ivan bil je naprednjak, a France pa starokopitnež v kmetijstvu. Beseda prinese besedo, a nazor nove nazore. Pri sosedu Ivanu vname se med njima sledeči živahni razgovor:

France oglasi se prvi ter huduje: Še tega se nam je manjkalo; sedaj se nam uže celó gosposki človek iz mesta vsiljuje ter hoče nas stare in izkušene kmetovalce v kmetijstvu podučevati in nam celo kupico novotarij natvesti, a vse to, kar so naši očetje in njihovi še starejši predniki za dobro spoznali, pa kar popolno zavreči in odpraviti. Pravi pa ta človek, da je deželni popotni učitelj kmetijstva, in da ga je za takega celó ministerstvo samo imenovalo ter k nam novo kramo prodajati poslalo. Naj tudi v prihodnje le po svojih knjigah brska; o kmetijstvu pa tako nič ne ume in tudi nikoli umel ne bode. Po njegovih nazorih morali bi mi stari,

skušeni kmetovalci celo med jara žita deteljo sejati, prahe popolno opustiti in je s semeni krmilnih rastlin obsevati, živino med poletjem lepo doma v hlevu krmiti, pašnike naše v dva glavna dela razdeliti: prvega s travami za seno obsejati, drugega pa v to odločiti, da bi se na njem le mlada živina: teleta, žrebeta i. dr. od časa do časa pasla. Da, le tega mi je bilo še treba, da bi moral slednji dan po dvakrat živini svežo krmo na dom dovažati. Od kar svet pamti, bilo je pri nas vse tako lepo po stari navadi in v redu. Živina si je od pomladi pa do pozne jeseni sama po pralah in pašnikih živeža iskala; sedaj naj bi se pa kar naenkrat vse prekopičnilo in stari red zginil! Živina naša naj bi bila lepo doma v hlevih, a mi bi ji pa morali sami dan za dnevom jasli z krmo polniti in pri tem še veliko trpeti ta čas, ko bi žival prav lepo po gosposko lenobo pasla.

Ker nameravate to neumno in bedasto novotarijo celó na dnevni red prve seje občinskega odbora spraviti, povem ti, dragi Ivan moj, da ne jaz in tudi nobeden somišljenikov mojih za-njo glasovali ne bomo; pač pa bomo za to skrbeli, da se pri nas za enkrat in za vselej popolno pokoplje.

Vedi, dragi Ivan moj, da si pri zadnjih volitvah zlezel v občinski odbor, imaš se edino le meni in mojim somišljenikom zahvaliti; ali, kakor te imam tudi rad, ako za nebodi jih treba novotarije proti nam glasuješ, skrbeli bomo za to, da od prvih občinskih volitev naprej nikdar več v občinskem odboru prostora imel ne bodeš.

Ivan mirno poslušal ravno navedene lamentacije svojega soseda Franceta ter mu slednjič prijazno segne v besedo: Ljubi sosed moj! Imam te za prav pametnega moža; a opozorim te le na to in vprašam te, zakaj nek bi tudi mi enkrat tega poskušati ne pričeli, kar nam je gospod popotni učitelj kmetijski tako toplo priporočal? Pri njegovem predavanji si sam slišal, kako gladko mu je tekel izvrstni govor njegov, ter se prepričal, da mu srce gorko bije za nas kmete in boljši napredek kmetijstva sploh. Ako bi bil on za nas le z jezikom, ne pa s srcem vnet, ostal bi bil njegov govor le mrzel in brez pomena. Mene, povem ti naravnost, je njegov govor za prekoristno stvar kar vnel, navdušil in očaral. Tako je in ne drugače. Detelja daje za živino kaj izvrstno krmo; zemljišča nek tako ne izpije, kot ja druge poljske rastline, plevel popolno uduši in zatara. Ravno taka je tudi z dosedanjimi navadnimi prahami; so brez pomena in nam na veliko škodo; ako jih pa s semenom krmskih rastlin obsejemo, dajale nam bodo obilnega in gotovega dobička. Ako se samo tega poprimemo, storili smo uže velik korak k boljšemu napredku. Pridelovali bomo več dobre in tečne krme; živino svojo zamogli bomo potem brez skrbi tudi poleti v hlevih pošteno krmiti; dobivali bomo od Lje še enkrat toliko in boljšega gnoja, nego smo do sedaj; tudi drugi vžitek njen nam se bode zboljšal in gmotni dohodek, smelo trdim, podvojil. Ali ni to mikavno? Gotovo! Ona polovica pašnikov, katera bi se v travnike in senožeti spremenila, dajala bi vsakemu vdeležencu svoj del sená. Ker je

zemlja in njena lega zeló ugodna, moreš tam na leto dva- do trikrat kositi ter svojih 8 do 10 voz dobrega sena pridelati.

(Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dne 25. maja.

(Dalje.)

Če bi bil tudi postavodajalec hotel tako postopati in slovanskim jezikom ta značaj zanikavati, bi pač mesto „deželnega jezika“ ali „kakega drugega pri sodnji navadnega jezika“ kot sodnijski jezik, raje postavil izraz kar naravnost „nemški jezik“.

Ker pa tega ni storil, mislim, da je prav in pošteno, ako so vsi deželni jeziki po celi Avstriji vsak v svojem okraji ob enem tudi sodnijski jeziki. Da to opravičenost slovenskega jezika dokažemo, nam niti člana XIX. temeljnih postav ni treba na pomoč klicati. Tudi pred saboj imam uže jako staro postavo, katera določuje administrativno upravo, oziroma postopanje, in ta postava dala se je tudi v slovenščini na svitlo.

Opomina vredno je, da je to postavo cesar Jožef podpisal. (Čujte! čujte! na desni.) Izdala se je ravno štiri mesece po splošnem sodnijskem redu dne 1. septembra 1781. Da jo je cesar Jožef podpisal, to priporočam prav posebni pazljivosti gospodom tovarišem iz Korotana, kolikor jih je ob enem deželnih poslancev, ki so člani postavodajalnega deželnega faktorja. Priporočam jim jo še prav posebno zarad tega, ker se ti gospodje še dandanes repenčijo, da bi se deželni zakonik koroške dežele za koroške Slovence slovenski izdajal. (Čujte! čujte! na desni. — Poslanec Ghon: Občine same ga niso marale! — Klici na desni: Ktere? — Poslanec Ghon: Koroške slovenske občine! — Posl. dr. Trojan: Naj bodo toraj poslanci bolj pametni, kakor pa so občine! Ali je to postavodajalstvo? Ali je to deželni zbor?)

Kakor je odprl splošni sodni red pri sodnijski gosposki slovenščini duri, prav tako odklenil jih ji je ta odlok pri administrativni oblasti. Toda kljubu tej stari pravici, ki jo je slovenščina uže pred več nego sto leti uživala pri sodnji in administrativni gosposki, upirajo se ji še dandanes po uradih na vso moč. Ni še dolgo, ko je na Kranjskem, toraj v deželi, kjer se Slovincem mleko in med cedi, doletela slovenske vloge le milost, da so bile sprejete. Rešene so bile nemški. Na veliko žalost čital sem v javnih listih, da so v novomeškem okrožnem področji v najnovejšem času zopet jeli slovenske vloge nemški reševati. (Čujte! čujte! na desni.) Take pritožbe bral sem nedavno v nekem javnem listu. Nedavno poklicali so z Dolenjskega nekaj višjih sodnikov in prav zdi se mi, kakor bi bilo slovensko uradovanje slonelo na plečih tistih gospodov, kajti komaj so le ti Dolenjski hrbet obrnili, uže sili ondi nemško uradovanje zopet v klasje. (Čujte! čujte! na desni.)

Prav hudo se branijo uradi slovenskih vlog po vseh drugih krajih, kjer Slovenci prebivajo. In če se uže sprejmó, pusté jih potem ležati, s čemur hočejo namreč

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Neprijetnosti ob vožnji v Ameriko.

(Dalje.)

Prepričala sem se, da izseljence povsodi nalašč zadržujejo, da jih tem dalje odirajo. Potrebovali smo celih deset dni, preden smo prišli skozi Francozko do morja in sedli na brod, a nazaj gredé, se vé da v vse drugačnih razmerah, bilo mi je dovolj za isto pot samo 23 ur. Naj omenim še tega, kar vem iz lastne skušnje. Nemške izseljence, kakor tudi irske, in to vse brez izjeme, smatrajo za izvržek človeštva. Premnogi so krivi sami, da se tako postopa ž njimi, ali žalostno je, grozno žalostno, da se brezozirno ravna tudi z onimi, ki kaj držé do časti in poštenja. Pripovedovali so mi nekateri potniki, da so jih v Parizu in v Havre-u zvalili v prave tolovajske brloge, padli po njih in jim pobrali skoro ves denar, kar so ga imeli pri sebi; sreča, da so saj zdravo kožo odnesli. Nek Virtemberžan je imel seboj velik zavitek raznih dražih vzorcev, katere so mu izročile čislane virtemberške firme. Pa gledi, na mitnici strasburški so mu pridržali vse z izgovorom, da jih gotovo prejme, kedar dojde v Havre, ali ni jih prejel.

Marsikdo meni, da sinje morje, pa nevarnosti, ki grozé potniku na morju noč in dan, da to pretresa tudi najsurovejšega in lahkomiselnejšega človeka, ali temu ni tako. Jaz sem opazovala vseh 37 dni na morju tako topost, neobčutljivost in lahkomiselnost na izseljencih in drugih potnikih, da skoro ni verjeti. Ali so ti ljudje kristjani, dejala sem sama sebi več potov? Od kodi so? Največ s krajev, ki se odlikujejo po omiki in čudorednosti. Pa gledi, kakor hitro so odpluli, potrgali so s sebe krinko uglajenosti in omike ter se plevili v bogokletnike, nesramnike in surovce.

Naš stari kapitan se ni veliko brigal za pasažirje, in redkokedaj smo ga videli, vse delo in vso skrb je prepustil prvemu krmarju, ki je dobro vozil, ali je bil popolnoma razuzdan človek. Bog ne daj, da bi se hvalila ali ponašala kot moralna junakinja. Da se ognem temu očitaniu, raje zamolčim vse, kar sem prestala od tega pasjeglavca, ki mi je zagrozil tudi to, da me bode dal v klet zapreti, ali v vodo vreči, ako ne bodem pri njem v kajiti stanovala. Tudi mi ni pustil po več dni dati ne vode ne hrane, samo da bi me omečil. Kdo vé, kaj bi se bilo godilo, da se ni star častit gospod W. Fitzhugh, virginsk veleposestnik, potegnil za-me. Ta gospod je z bolešno svojo unuko prepotoval malone vso Evropo, in sedaj ga je sam Bog poslal meni za angela in rešitelja. Fitzhugh je bil prijatelj kapitanov, in je stanoval v prvi kajiti. Ta gospod tedaj je videl, kako krmar postopa z menoj. Nekega dne stopi ves razjarjen k krmarju, ter izjavi po angleški, in to tako ostro in določno, kakor znajo edino le pristni Amerikanci, da hoče od slej za naprej sleharno razžaljenje, ki se mi še zgodi, sprejeti prav tako, kot da se je njemu samemu učinilo. Od slej sem imela mir pred grdinom.

Premnogi učeni in spretni potniki so uže popisovali sinje morje, velike ribe, ki nevihto napovedujejo, gorostasne valove, veselje in pozdravljanje, kedar se broda srečata, morsko svetlikanje, kakor krasno in čarobno solnce vzhaja in zahaja, in še marsikaj družega, kar se vidi in pripetuje na morju, toraj hočem jaz opustiti to; tudi nisem niti dovolj učena niti dovolj spretna za tako popisovanje. Samo eno naj zinem. Večina ljudi, ki se vozijo po morju, zanima se kruto malo za čarobne lepote ali grozna besnila, ki jih morje pokazuje, vsaj jaz sem se vozila s takimi.

Od takrat do danes je preteklo uže več let, ali nikari ne mislite, da so evropske vlade kaj poskrbele o tem, da bi se konec naredil malopridnosti brezvestnih špekulantov. Evropske vlade imajo drugega posla preveč. Če bi se ukvarjale z ubogimi, od vsega sveta zapuščenimi izseljenci, kdo neki bi potem preganjal ali zapiral politiške prestopnike. Zato se dandanes godi še skoro prav tako, kakor pred petdesetimi leti, četudi malo bolj skrivaj. Uboge, neizkušene izseljence zapeljujejo in odirajo do belih kosti, in vse je prav. Če se pa kje kakemu Judu kaj žalega zgodi, tisti hip navstane krik po vsem evropskem časopisju, in popreje ni miru, dokler sama visoka diplomacija pritožbo vzame v pretres. Skoro je tako, kakor bi ves krščanski svet in njega vlade ne imele nujnejšega posla in druge naloge, kakor skrbeti za blaginjo judovstva, vse drugo pa naj bode, kakor hoče.

Podučne stvari.

Pri sosedu.

(Dalje.)

France je uže ves nemiren in ne more več strpeti. Uže vidim, pravi, in popolno sem prepričan, da sta te oni gosposki človek iz mesta in pa domači učitelj vsega zbegala. Prvi zmešal ti je možgane v tem, o čemur se je ravno govorilo; drugi vsiljuje nam pa svojo neumno sadjerejo. Živina naj bi se skoz celo leto v hlevih krmila, a ob cestah in poljskih potih naj bi pa sadno drevje sadili! — Z drevjem na polju in njivam našim se seno napravljam? Prava bedarija je to! Nikdar in nikoli iz vsega tega nič ne bode. Imam na vrtu še par starih jablan; dokler živim, bodo se uže izdržala, več me pa tako ne briga. Posadil jih je še moj stari oče. Ako z mano vred pogineta, nič ne dé; po smrti jih tako več ne potrebujem. Ako bode pa naslednikom sadje dišalo, sadé naj sami rodno drevje; meni bi trud tak prav nobenega dobička več ne donašal; po čemu bi toraj prazno tlako delal? Bolje storim, da na stare dni malo bolj počivam, nego da bi se z rečmi mučil, katere bi za-me brez koristi ostale.

Ivan: Kako čudno zopet govoriš, dragi France moj! Ako bi bil vsakdo tvojih misli, ne imeli bi dandanašnji na naših zemljiščih prav nobenega sadnega drevesa. Sadno drevje, katero bil je tvoj stari oče posadil, donašalo je tvojemu očetu in donaša še sedaj tebi korist.

Ravno ta sadna drevesa morda tvojemu staremu očetu prav nobenega dobička donášala niso; a bil je vneti naprednjak in je skrbel za naslednike svoje, izmed katerih eden si tudi ti. In, če je bil tvoj stari oče zaveden in napreden kmetovalec-sadjerec, se bodeš li ti po malomarnosti in vnemarnem nazadnjaštvu svojem dal in pustil od njega sramotiti se? Ni mogoče! Pomikaj se tudi ti v dobrem in koristnem s časom naprej, da si tako stalni spominek hvaležnosti naslednikov svojih zagotoviš. Vedi, da dandanašnji mora si vsak pravi in zavedni kmetovalec veljavnega ponosa in časti v tem iskati, da v svojem poslu s časom vred napreduje in za drugimi zavednimi sososeščani ne zaostaja. Kako sodbo bodo enkrat o tebi sklepali nasledniki tvoji, ako pri svojih slabih in priprostih nazorih trdovraten ostaneš? Ti li na tem res prav nič ležeče ni?

France je uže ves nestrpen ter se Ivanu tako-le odreže: Pojdi se s tvojim neumnim govorčenjem solit! Kakošen dobiček bi imela ti in jaz, ali pa tudi kdo drug od drevja ob potih in cestah? Sadja bi se od tega drevja še toliko ne dobilo ne, da bi ga mogli pokusiti, kakošnega okusa je; za prodaj bi ga pa prav čisto nič ne ostalo, ker bi drugi vse sproti pokradli. Rečem ti še enkrat, da, če se tudi deželni popotni učitelj kmetijski in naš domači šolski učitelj na glavo postavita, njijina nameravana bedarija se pri nas nikoli vresničila ne bode. Domači učitelj pa najbolje stori, da šolske otroke tisto mrvo čitanja in pisanja podučuje, kar mu je ravno glavni namen, brez katerega more se pa tudi vsejedno dobro kmetovati in gospodariti; moj stari oče ni znal ne enega, ne drugega, vendar bil je, kakor si rekel, napredni kmetovalec. V naše kmetijske zadeve naj se pa učitelj nikar ne vtika; ga prav čisto nič ne brigajo. Za-se bomo uže sami skrbeli.

Ivan: Sosed dragi moj! Jeza te je uže tako prevzela, da več sam ne veš, kaj govoriš. Ne zamerim ti ne, ker sem prepričan, da stvari pravega pomena ne umeš. Naš učitelj pripravljen je, vsako pomlad s pomočjo šolskih dečkov vsaj po 1000 sadnih divjakov nam požlahtniti. In — če mi vsaka tri leta le po eno samo poljsko ali drugo javno pot ob obeh stranéh ž njimi nasadimo, imamo v 10 letih vsaj par tisoč rodovitnih sadnih dreves. Sadje dalo bi se vsako leto v zakup. Zakupnik bode pa uže sam za to skrbel, da mu je ne pokradejo drugi nepoklicani ljudje.

S zakupnino, katera bi se za sadje prejemala, poplačevati nam bi bilo mogoče od časa do časa vse one stroške, katere poravnati ima sedaj splošna občinska blagajnica za izdrževanje in poprave farne cerkve, domače šole, občinskih potov, poljskih čuvajev, občinskega davka itd. Da te stroške pokrivamo, moramo pri sedanjih razmerah in okoliščinah precej globoko v lastne žepke segati. Le pomisli, da v enake namene samo ti leto k letu po 15 in več goldinarjev plačuješ. Ko bi se pa enkrat sadno drevje ob javnih potih in cestah pošteno vrastlo in roditi pričelo, bi vsi ti sedaj navadni stroški iz lastnih žepov naših kmalo popolno zginili, ker bi se vsa navedena plačevanja poravnavala z denarom,

za sadje prejetem. Vsak občanec imel bi od tega gotovo gmotno korist. Korist ta razširila bi se pa tudi na naše in naših otrok otroke, toraj na pozne naslednike naše. Koliko dobrega in blagega, koliko koristnega uže samo to!

France ostane pri vsem tem nepoboljšljiv in trdovraten trmež; ne dá si nič dopovedati in le svojo staro pesem žene naprej. Nekako nevoljen poslovi se od svojega soseda Ivana in celo pot do doma pregodrnja. Pri vsem tem pa vendar-le težko pričakuje prve prihodnje seje občinskega odbora, pri kateri ima se po njegovih mislih nepotrebna kmetijska novotarija na dnevni red spraviti, pretresati ter do odločilnega sklepa dovesti.

Čas med tem vporaži v to, da okolo svojih somišljenikov neutrudljivo mešetari, stare kmetijske navade v zvezde kuje, po novih naprednih preosnovah pa neusmiljeno udriha. S tem je svoje somišljenike še bolj tesno združil ter je proti dobri stvari s združenimi močmi na boj pripravil.

Gotove zmage zvesti si, baha in košati se prav po pavje. Naprednjak Ivan imel je med tem časom marsikako grenko in trpko prenesti. Pa, kdor pred svatbo vriska, navadno po svatbi joče. Taka bila je tudi za Franceta in njegovo gardo v Lepemdolu ob tej priliki. Da vrli Ivan med tem rok križem držal ni, ume se samo ob sebi. Deloval je za koristno stvar lepo mirno, a z najboljšim vspehom.

(Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča v državnem zboru dne 25. maja.

(Dalje.)

In glejte, gospôda moja, zastop celjske mestne skupine povrnili se je v to zbornico oborožen s peticijo celjskega nemškega društva, v kateri se zahteva, da naj se takoj odpravi ministrov ukaz, po katerem se pripoznava zmožnost za porotnika ob sicer drugi sposobnosti tudi takim Slovencem, ki znajo samo nemški. Ta ukaz naj bi se toraj odpravil na željo Nemcev, katerih je v Mariboru in po nekaterih drugih mestih 40.000 vsega skupaj nasproti desetkrat večjemu številu 400.000 Slovencev. Nadjam se, da bo peticijski odsek zahtevanje zavrnil, kakor se mu spodobi.

Peticija pravi, da, če prav porotniki samo jednega dela obravnave ne razumejo (kateri namreč nemški ne znajo), vendar se ni nadjati, da bi mogli prav razsoditi. Res je tako! Če je pa tako, bi pa človek vendar poprej pričakoval na podlagi navedenega razmerja v prebivalstvu, da se bo napravila peticija, po kateri naj se tisti ljudje ne pripuščajo za porotnike, ki so samo nemškega jezika zmožni. (Prav res! na desni.) To bi pa najprej zadelo gospoda, ki se je pri budgetni debati prvi oglasil — zadelo bi pred vsem gospoda poslanca Carnerija — ne morem se ogniti, da bi tega ne omenjal, ker nam je prav ta gospod očital, da se skušamo okoristiti na škodo nemščine. Ta gospod bi toraj izmed celjskih porotnikov prvi odletel, ker prav nič slovenski ne zná. Nič več bi ne imel razsojati pri porotnih ob-

Podučne stvari.

Pri sosedu.

(Dalje.)

Dan težko pričakovane seje občinskega odbora se približa. Seja sama na sebi je ena najburnejših in najviharnejših med vsemi dosedanjimi. Dobra in blaga stvar je zmagala; France in družeti njegovi propali so popolno in vlekli so ploh.

Vsi za povzdigo in izboljšanje kmetijskega napredka stavljani nasveti bili so od zadosta številne napredne večine soglasno sprejeti in odobreni.

Precej prvo nedeljo potem bilo je pred farno cerkvijo v Lepemdolu sledeče javno oklicano:

Soseščani! Deželni popotni učitelj kmetijski naznanil in priporočil je tukaj zanesljivo trgovca, pri katerem dobi se dobro, kaljivo in predenice popolno prosto ter čisto deteljino seme za setev. Kdor izmed posestnikov hoče ob posredovanji občinskega zastopa tukajšnjega zanesljivo deteljino seme za setev dobiti, naj se za to pri domačem županstvu oglasi in vpiše. Trgovec je naročnikom porok za dobroto in čistost semena s tem, da je bode za plačilo do prihodnje jeseni počakal.

Zavedni in napredni posestniki so ta razglas radostno pozdravili in z veseljem sprejeli; France in njegovi somišljeniki so pa po malem godrnjali, a število njihovo se je vedno bolj krčilo. Slednjič bil je France že — popolno osamljen.

Čas deteljine setve bliža se vedno bolj. Da France med drugimi edini divjak ostal ni, naročil si je tudi sam zanesljivega deteljinega semena pri županstvu. Detelja se je posejala ter med ječmenom in ovsem prav dobro obnesla; že prec prvo jesen se je obilo strnišnice nakosilo. Tudi pašniki so se po nasvetu in navodu kmetijskega popotnega učitelja precсноvali in v travnike predelali. — Kakor je napredni Ivan precej ob začetku prerokoval, dobival je vsak prizadeti posestnik na svojem, v travnik predelanem prostoru pašnika leto k letu po osem dobro naloženih voz tečnega in okusnega sena in otave.

Živino krmili so posestniki tudi med poletjem doma v hlevih. Ker jim je bila vedno in ob vsaki priliki pred očmi, snažili in oskrbovali so jo memo preje bolje in pravilneje. Bila je rejena ter svitle in gladke dlake; vsak se je je veselil in radostnim očesom ogledoval. Od prvega do zadnjega posestnika bili so ponosni na svoj živ kapital v hlevih. Živina dajala jim je obilnejšega in boljšega vžitka. Vsaka gospodinja morala si je po več posod za mleko iz nova omisliti ter v mestu po par novih naročnikov na mleko si zagotoviti, da je mogla blagoslov svojih kravic koristno spečati. In ne le to; pridobivale so od svojih dobro gleštanih kravic tudi dosta več smetane, surovega masla in masla, kar vse jim je izdatnih gmotnih dohodkov donášalo. S časom osnovali so si posestniki med seboj tudi sirarsko združenje, katera se jim dandanes kaj dobro splačuje. Si-

rarski izdelki Lepegadola so prav okusni in zeló na dobrem glasu.

Osamljeni France je pri vsem tem še vedno nekoliko se obotavljal ter se le težavno ločil od svojih starih podedovanih navad; a slednjič, uvidevši splošno korist preosnove in napredka v kmetijstvu, udal se je popolno novim šegam ter bil Ivanu zopet zanesljiv prijatelj in pravi sosed.

Tudi prva sadna drevesa gospodarskih vrst, katera so se bila iz zanesljive deželne drevesnice za prvi začetek po znižani ceni naročila in prejela, so se ob cestah in poljskih potih po navodu domačega učitelja še isto pomlad na svoja mesta, pravilno posadila. Rastla in razvijala so se kaj čvrsto; sè senco svojo pa poljskim sadežem prav nič ne škodujejo, a dajó uže ob ugodnih letih obilo sadja. Dalje skrbela je in skrbi za enake nasade domača uzorno urejena šolska drevesnica. Šolski dečki in odraščeni udeležujejo se z največjim zanimanjem sadjarskega poduka pri domačem učitelju.

Preteklo je še le nekoliko let od časa, ko se je občina prvič pečala s to stvarjo, a Lepegadola kar več poznati ni; spremenil se je kar v pravi „rajski dol“. Preje ubožno in revno prebivalstvo je sedaj sploh prav premožno; veseli se blagostanja svojega. Ne napreduje le v kmetijskih strokah, temveč tudi v drugem obziru, ker si je osnovalo „bralno društvo“, katero šteje vse posestnike in odraščene mladeniče za člane svoje. In, kadar od časa do časa zopet deželni potovalni učitelj pride v Lepidol v eni ali drugi kmetijski stroki ljudi podučevati, zbere se vselej toliko poduka željnih poslušalcev in poslušalk (gospodinj), da jim je sicer zeló prostorna šolska soba, vselej pretesna. Udeleženci sledé vsakikrat predavanju z največjo pazljivostjo ter si potem doma vse glavne točke v posebne zapisnike zapisujejo, da je ne pozabijo in se jih ob prilikah potem tudi dejansko posluževati morejo.

Ob nekej taki priliki spregovoril je Ivan do svojih sosedov na kratko: Dragi mi sosedje! Prepričani ste sedaj sami do dobrega o tem, kar vam sem pred desetimi leti pravil, namreč, da, kdor s časom ne napreduje ta propada in je slednjič zgubljen. V napredku je obstanek. Kmetu naj bode geslo: Obilo krme, dosta živine; dosta živine, obilo gnoja; obilo gnoja, dosti snopja; dosta snopov, polne žitnice in hlevi, gotovi denar. Tega dosta, zgine pomanjkanje in blagostan je doma. Kjer je pa ta, in blagoslov božji, tam se srečno, zadovoljno in mirno živi. In to, hvala Bogu, dosegli smo z Božjo pomočjo in pravem prizadevanjem tudi v Lepemdolu. Te kratke a pomena polne besede bile so z navdušenjem sprejete.

Vrli Ivan priljubljen je med svojimi soobčani tako, da so ga uže tretjič ob volitvah občinskim predstojnikom izvolili. Občinske zadeve vlada in gospodari vestno in uzorno. Blagostan občine se očitno množi; v občini pa vlada splošni mir, edinost in zadovoljnost.

France veseli se napredka in blagostanja. Kar več sam doseči ne more, privošči pa v polnej meri

svojim sinovom. Od prvega do zadnjega pošilja je redno v domačo ljudsko šolo. Kakor hitro kedo to popolno dovrši in je zadosta star, pošlje ga precej še za dve leti v deželno kmetijsko šolo, da se tam v kmetijstvu dobro opili in izvežba. Prepričan je, da se v kmetijskih knjigah in časnikih obilo koristnega čita, ter da taka berila človeku še le potem kaj koristijo, ako se je preje dobro tudi dejansko v kmetijstvu izuril. V geslo postalo mu je: Sinovi moji! Učite se in napredujte; kdor s časom ne napreduje, ta zaostaja in slednjič gotovo popolno propade. Sinovi ga z veseljem poslušajo, s pridnostjo mu pa čast in veselje delajo.

Mili posestniki slovenski! Posnemajte tudi vi Lepodolčane, da se vam pravi blagostan na vse strani razvije in vam obilo koristnega sadu obrodi.

M. Rant.

Mnogovrstne novice.

* Trg za prašiče v Kôbanji poleg Pešta. Dne 30. avgusta t. l. bilo je na znano velikem Kobanjskem, svinjskem trgu na prodaj lepo število 100.584 prašičev potem ko se je ta dan odprodalo 471 glav, na novo dopeljalo na 1812 glav. — Cena prašičam je bila 43 do 44 krajcarjev kilo za stare težke prašiče, za mlade ložje pa 45—46½ kr. Pri težkih po odbitih 25 kil na drob in dalje odbitih 4% ostale teže.

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

(Dalje.)

Če namreč slovenske razsodbe kljubu tolikošnjim oviram vendar dojdejo do deželne nadsodnije, ta ko- nečno vendar-le nemški razsodi in dá nemško razsodbo nazaj na prvo instanco (okrajno sodnijo) rekoč, da naj se razglasi v obeh jezikih. Tu se bo pač vsakdo vprašal: čemu tudi nemški, ker je vendar znano, da so stranke edino s slovenskim odlokom ali razsodbo tudi zadovoljne, kakor se je to že v prvi instanci pokazalo. Toda to nima tolikega pomena, kajti težava zadene le diurnista ki mora odlok prepisati.

Vse kaj družega pa je s slovensko prestavo tega odloka, kar sodnika zadene. Če pomislimo, da so razprave višjih instanc največkrat jako zavite in težavne je to vendar nepotrebno obteževanje sodnike na prvi instanci z delom.

Jako vnet mora biti človek, da se takega dela rad loti. Sčasoma se ga pa gotovo naveliča in v bodoče razsodi nemški, da mu ni treba za slovensko razsodbo še takorekoč kazni trpeti. (Prav res je tako! na desni.)

Če graška deželna nadsodnija morda ni zmožna — preiskavati ne maram — slovenski odločevati, naj prestavo preskrbé lastni organi in naj se potem taista zda kot izpis (Ausfertigung) v smislu § 211 sodne instrukcije, ki ga podpiše predsednik deželne nadsodnije in načelnik ekspedita. Taka prestava in izpis bila bi postavna, vsaka druga je nepostavna.

V dolžnost si štejem, tudi še eno reči o pravosodnih razmerah naše sosedne dežele Koroške, ki so za naše rojake tako čudne in žalostne, da jih moram tu omeniti, ko razpravljamo pravosodni etat.

Nedostatnosti, ki sem jih navajal iz drugih dežel, so na Koroškem kar nakopičene.

Na Koroškem niti izjemoma ne najdete, da bi se le pri eni sodnji in le količkaj slovenski pisalo, če prav je tretjina prebivalcev slovenska. Da jako redko se tudi to prigodi, da bi sodnik s Slovenci slovenski govoril.

Sodnik govori na Koroškem s pomočjo posredovalcev (čujte! čujte! na desni). Kdo in kaki so ti posredniki bom pozneje povedal.

Koroške šole že za to skrbé, da domačih sodnikov prav nobeden ne zná slovenščine. (Čujte! čujte! na desni.)

Znano Vam bo, da smo sprejeli resolucijo, da bi se na koroških srednjih šolah slovenščina vsaj kot obligaten predmet podučevala in to, kar se samo po sebi umé, le pri Slovencih — saj Nemcem tako ne- čemo ničesa vsiljevati — in vendar sodniki tudi brez znanja slovenščine Slovence sodijo. O ruskem strahovanji nasproti Poljakom se čuje, da je hudo na Rusko-Polski, še večji pravijo, da je zatiranje Poljakov na Prusko-Poljski, toda jaz mislim, da celó ondi povsod domač sodnik z domačimi v domačem jeziku občuje. Slovenski narod na Koroškem, če tudi ima ustavne pravice in narodno ravnopravnost, tega vendar nima. (Čujte! čujte! na desni.)

Da bi to vsaj nekoliko opravičili, trdi se, da koroški Slovenci niso Slovenci — toda ker jih pa že zgodovina, statistika in vse drugo na laž postavlja — pa pravijo nasprotniki naši, da jezik koroških Slovencev ni slovenski jezik.

Če si dovolim o tej reči tudi nekaj besedi spregovoriti, ne zgodi se to zaradi tega, da bi morda popravljal, kar je gospod poslanec beljaških kmečkih občin napačnega trdil; to so storili uže drugi gospodje pred menoj prav spretno, ko je namreč mariborski gospod zastopnik izrekel nekake dvome. Jaz to storim zaradi tega, ker se nahajajo taki nazori o razmerah koroških Slovencev, kakor jih je gospod poslanec razvijal, še celó v najvišjih upravnih krogih, kateri imajo našo osodo v svojih rokah ter nam zaradi tega nikakor ne more vse jednako biti, kako da se v tistih krogih o nas misli.

V mojem maternem jeziku imamo pregovor, ki pravi, da je uže v govorjenji dveh sosednih vasi nekaj razlike: „Vsaka vas ima svoj glas“.

Razlika je temveča, čemdalje sta si dva kraja vsaksebi. Tako pa ni le pri nas, temveč na celem svetu in se je uže govorilo o tem. Pri Slovencih je treba pa tudi še na to ozir jemati, da so bili nemškim gosposkam podaniki, da so v vedni dotiki z nemškim prebivalstvom in z nemškimi uradniki. Vsi le-ti so zatrosili med narod več ali manj tujih izrazov, katerih se je le-ta poprijel. Če si slovenski jezikoslovci prizadevajo te tujke iztre-